

Bezpečnost práce s přenosnými řetězovými pilami a křovinořezy

Obsah

1 Úvod	2
2 Zásady pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci	3
3 Rizikové faktory	6
4 Osobní ochranné pracovní prostředky	9
5 Zdravotní způsobilost	11
6 Související předpisy	13

1 Úvod

Dnem 1. ledna 2003 nabylo účinnosti nařízení vlády č. 28/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci v lese a na pracovištích podobného charakteru. Nařízení vlády, které bylo vydáno na základě zákonného zmocnění (v souladu s § 134e odst. 2 zákoníku práce platného do konce roku 2006). Do vydání prováděcích právních předpisů k provedení § 5 odst. 2 zákona č. 309/2006 Sb., se postupuje podle tohoto výše uvedeného nařízení vlády. V rámci požadavků na zajištění bezpečnosti práce při výkonu lesnických činností, stanoví zaměstnavateli určité povinnosti také při pověřování zaměstnanců prací s přenosnou řetězovou pilou.

V návaznosti na vydání tohoto nařízení byla zrušena vyhláška č. 42/1985 Sb., o zajištění bezpečnosti práce s ručními motorovými řetězovými pilami. Při zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci s přenosnou řetězovou pilou by měl zaměstnavatel, kromě výše uvedeného nařízení vlády, vycházet především z požadavků stanovených zákonem č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů (zákoník práce), a zákona č. 309/2006 Sb. (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci), ve znění pozdějších předpisů, vyhlášky č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení, ve znění pozdějších předpisů, nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění nařízení vlády č. 68/2010 Sb., vyhlášky č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, případně dalších souvisejících předpisů (uvedených v závěru). V této souvislosti je třeba připomenout, že i podnikající fyzické osoby, pracují-li s řetězovou pilou, jsou rovněž povinny v určitém rozsahu plnit příslušná ustanovení zákoníku práce týkající se BOZP. Zásady bezpečné práce, které vycházejí z požadavků těchto předpisů a mají přímou vazbu na práci s přenosnou řetězovou pilou nebo křovinořezem, jsou uvedeny v této příručce. Kromě požadavků příslušných předpisů, jsou pro zajištění bezpečnosti práce neméně důležité také návody výrobce pro obsluhu přenosné řetězové pily nebo křovinořezu, z nichž lze získat informace, které se týkají nejen údajů o výrobcu, technických parametřů, údržby atd., ale též bezpečnostních pokynů, zakázaných způsobů práce, případně dalších doporučení výrobce k zajištění bezpečnosti práce. Zaměstnavatel, který pověřuje své zaměstnance prací s řetězovou pilou nebo křovinořezem, má navíc možnost využít při identifikaci nebezpečí a následném hodnocení rizik také technické normy, které již údaje o rizicích, souvisejících s obsluhou těchto zařízení obsahují.

Zrušení vyhlášky č. 42/1985 Sb., která stanovila provozovatelům řetězových pil určité povinnosti, včetně zajištění odpovídajícího výškolení pracovníka, který bude práce s řetězovou pilou provádět, neznamena, že tyto činnosti již nejsou nebezpečné. V rámci legislativních změn jsou povinnosti dříve uložené zaměstnavateli vyhláškou č. 42/1985 Sb., stanoveny v obecných ustanoveních zákona č. 262/2006 Sb., v nařízení vlády č. 28/2002 Sb., a dalších souvisejících předpisech. Lze říci, že pro zaměstnavatele se tak nic nemění. V rámci prevence je povinen přijímat opatření k prevenci rizik a nelze-li

rizika odstranit, stanovit opatření k jejich minimalizaci. Z toho je zřejmé, že i nadále by v rámci zákonného požadavku na prevenci měl zajistit pro své zaměstnance odpovídající školení pro práce s řetězovou pilou nebo křovinořezem, informovat je o rizicích vyplývajících z těchto činností a o opatřeních k omezení jejich působení. Ačkoli se stávající předpisy kvalifikačními požadavky pro obsluhu řetězové pily nebo křovinořezu nezabývají, je odpovídající vyškolení nezbytnou podmínkou bezpečné práce s těmito zařízeními, neboť nedostatečným výcvikem se riziko vzniku pracovního úrazu včetně smrtelného zvyšuje. Vzhledem k tomu, že většina přenosných řetězových pil a křovinořezů ohrožuje z hlediska vykazovaných hodnot hluku a vibrací zdraví osob, které s nimi pracují, musí být samozřejmostí vybavení obsluhy přenosné řetězové pily nebo křovinořezu takovými OOPP, které ji chrání před riziky a splňují i další požadavky stanovené předpisy (viz nařízení vlády č. 21/2003 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na osobní ochranné prostředky). Rizika vyplývající z prací prováděných s přenosnými řetězovými pilami a křovinořezem nelze úplně odstranit. Vhodným chováním obsluhy pily a křovinořezu při práci s nimi a preventivními opatřeními, lze ale tato rizika minimalizovat a předcházet tak vzniku pracovních úrazů a jiného poškození zdraví.

2 Zásady pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Práce s přenosnou řetězovou pilou je značně rizikovou činností, která je do značné míry ovlivněna místními podmínkami pracoviště a protože se většinou jedná o práce ve venkovním prostředí, i klimatickými podmínkami. Pokud dojde k úrazu, jedná se zpravidla o těžké poškození zdraví nebo smrt, jejichž příčinou je často nejen nedostatečné vyškolení obsluhy pily případně křovinořezu, ale především podcenění nebezpečí, které při práci s těmito zařízeními jejich obsluhu ohrožuje. Nejčastějšími příčinami takovýchto úrazů je nedodržování stanovených zákazů práce, používání nebezpečných postupů a používání řetězové pily a křovinořezu v nevyhovujícím technickém stavu. V zájmu omezení vzniku pracovních úrazů je nezbytné dodržovat zejména následující zásady bezpečné práce.

Zásady bezpečné práce při obsluze přenosné řetězové pily a křovinořezu

- Dodržovat při práci s řetězovou pilou a křovinořezem stanovené pracovní postupy a pokyny k zajištění bezpečnosti práce včetně těch, které uvádí výrobce v návodu k jejich používání.

V souvislosti s tím neprovádět práce a pracovní postupy:

- které představují zvýšené ohrožení života nebo zdraví obsluhy řetězové pily nebo křovinořezu, a to zejména zakázané postupy a způsoby prací (např. práce na skalnatých, zledovatělých a strmých svazích, kde je nebezpečí uklouznutí, samovolného pohybu kmenů apod.),
- za nepříznivé povětrnostní situace (zejména kácení stromů řetězovou pilou za silného větru, deště, mrazu pod -15°C , mlhy snižující přehlednost po pracovišti).

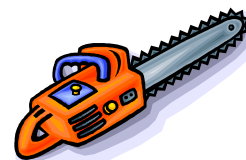
- Před zahájením prací s řetězovou pilou nebo křovinořezem vyčistit okolí pracovního místa od překážek (připravit ústupovou cestu od káceného stromu, odstranit kameny, případně železné předměty, které by mohly způsobit prasknutí řezného kotouče s následným zraněním obsluhy křovinořezu).
- Používat jen přenosnou řetězovou pilu a křovinořez, jejichž technický stav odpovídá požadavkům předpisů, s funkčními bezpečnostními prvky (brzdou řetězu, chrannými kryty, s funkčním rychlovypínáním nosných popruhů u křovinořezu atd.).
- Nepověřovat obsluhu řetězové pily a křovinořezu prací, při které je na pracovišti osamocena.
- Neprovádět startování motoru řetězové pily a křovinořezu a práce s nimi v uzavřených prostorách, kde není zajištěno odsávání spalin, na místě kde se doplňují pohonné hmoty a v okruhu min. 2 m od tohoto místa.
- Neplnit palivovou nádrž řetězové pily a křovinořezu v blízkosti otevřeného ohně (dodržovat rovněž zákaz kouření při této činnosti).
- Provádět ruční čištění, opravu a výměnu jednotlivých částí včetně nastavení ochranného krytu nebo jiné práce na řezném nástroji, jen při vypnutém chodu motoru.
- Používat k přepravě a k přenášení benzínu po pracovišti pouze nádoby, které jsou k tomuto účelu určeny (z materiálu omezujícím vznik statické elektřiny).
- Zastavit chod motoru křovinořezu při přecházení po pracovišti na větší vzdálenost než 50 m, chod motoru řetězové pily při přecházení na vzdálenost větší jak 150 m, pokud podmínky bezpečné práce nevyžadují zastavení chodu motoru již při menší vzdálenosti. (zastavit chod motoru také v případě, kdy do ohroženého prostoru vstoupí nepovolané osoby).
- Nevstupovat při manipulaci dříví řetězovou pilou na hromadu nezajištěnou proti rozvalení, nepřidržovat rozřezávaný kus rukou nebo nohou.
- Neprovádět zkracování napružených kmenů, pokud obsluha pily nemůže zaujmout polohu mimo směr pružení.
- Používat při kácení vyhníklých nebo srostlých stromů a při zkracování silnějších extrémně napružených kmenů kmenový spínač.
- Nezdržovat se v ohroženém prostoru při kácení stromů a v prostoru ohroženém samovolným pohybem kmenů při jejich zkracování.
- Neprovádět práce s řetězovou pilou, při kterých je pila držena nad výší ramen obsluhy pily a při stání na žebříku.
- Dodržovat expoziční doby stanovené pro daný typ řetězové pily a křovinořezu.
- Pracovat jen s elektrickou řetězovou pilou zabezpečenou proti nebezpečnému dotykovému napětí.
- Nepracovat s řetězovou pilou a s křovinořezem, pokud při volnoběhu motoru dochází k pohybu řezného nástroje.
- Nepoužívat řezné nástroje (pilový řetěz, řezný kotouč křovinořezu) s vylámanými nebo nadměrně zbrošenými zuby, naprasklé nebo jinak poškozené.

- Používat při práci s řetězovou pilou a křovinořezem osobní ochranné pracovní prostředky, které splňují stanovené podmínky a odpovídají druhu vykonávané činnosti.

V souladu s nařízením vlády by měl zaměstnavatel také organizovat práci osamoceně a samostatně pracujících zaměstnanců tak, aby mohla být v případě potřeby poskytnuta první pomoc a byla zajištěna kontrola těchto pracovníků v průběhu práce ve stanovených časových úsecích (pro práce v lese lze doporučit časový interval v rozsahu 30 minut, který se osvědčil na základě dlouhodobého používání, kdy po uplynutí této doby je kontrolou ověřováno, zda nedošlo ke zranění zaměstnance, případně ke vzniku zdravotních problémů, neumožňujících mu nadále bezpečný výkon práce). Kromě běžných pracovních postupů, je nezbytné uplatňovat zásady bezpečné práce zejména při práci s řetězovou pilou v mimořádných situacích (např. při zpracování jednotlivých vývrátů a zlomů, kácení stromů v blízkosti stavebních objektů, elektrovodů, komunikací atd.), kdy zpravidla může dojít k ohrožení i dalších osob. Např. při stanovení pracovních postupů a organizace práce při kácení stromů v blízkosti nadzemního vedení elektrického proudu musí být práce organizovány tak, aby byly dodrženy vzdálenosti ochranných pásem a další podmínky pro práci v jejich blízkosti, stanovené zákonem (viz energetický zákon). Musí být proto zohledněny především podmínky daného pracoviště a vybavení pracovníků, kteří budou kácení stromů a další práce s řetězovou pilou v blízkosti nadzemního el. vedení provádět. Ochranné pásmo nadzemního vedení je souvislý prostor vymezený svislými rovinami vedenými po obou stranách vedení ve vodorovné vzdálenosti měřené kolmo na vedení, která činí od krajního vodiče vedení na obě jeho strany

- a) u napětí nad 1 kV a do 35 kV včetně
 1. pro vodiče bez izolace 7 m,
 2. pro vodiče s izolací základní 2 m,
 3. pro závěsná kabelová vedení 1 m,
- b) u napětí nad 35 kV do 110 kV včetně 12 m,
- c) u napětí nad 110 kV do 220 kV včetně 15 m,
- d) u napětí nad 220 kV do 400 kV včetně 20 m,
- e) u napětí nad 400 kV 30 m,
- f) u závěsného kabelového vedení 110 kV 2 m.

V ochranném pásmu nadzemního (i podzemního) vedení, nesmí být prováděny činnosti, které by mohly ohrozit spolehlivost a bezpečnost provozu těchto zařízení nebo ohrozit život, zdraví či majetek osob. Pracovní postupy pro kácení dříví musí být upraveny tak, aby byly zohledněny výše uvedené podmínky (stanoveny požadavky na určení vhodného směru kácení, provedení předchozí úpravy pracoviště spočívající v odstranění překážek v okolí kácených stromů, prokácení linek pro odklizení skácených stromů, zajištění techniky ke stažení eventuálně zavěšených stromů atd.; nezbytné je poučení zaměstnanců o podmínkách práce v blízkosti nadzemního vedení). Pokud mají být práce prováděny v

menší vzdálenosti než je rozměr ochranného pásma stanovený zákonem, je nutné vyžádat si souhlas pro takovéto práce od příslušného provozovatele distribuční soustavy (souhlas je podmíněn tím, že nedojde k ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti osob a technické a bezpečnostní podmínky činnosti v ochranném pásmu umožňují).

Častou příčinou vzniku pracovního úrazu je zdržování se při práci s řetězovou pilou a křovinořezem v ohroženém prostoru. Přitom ohrožený prostor je stanoven odlišně podle činnosti, která je s řetězovou pilou nebo křovinořezem prováděna. Za ohrožený prostor při kácení stromů řetězovou pilou se považuje kruhová plocha o poloměru nejméně dvojnásobné výšky káceného stromu (vyžaduje-li to charakter pracoviště i méně), v případě práce s řetězovou pilou z pracovní plošiny je ohroženým prostorem kruhová plocha o poloměru nejméně dvojnásobné délky odřezávaného kusu (koruny stromu, větve, trámu apod.), se středem ve svislici spuštěné v místě řezu. Pokud není ohrožený prostor při startování řetězové pily stanoven v návodu výrobce k obsluze, je z hlediska zajištění bezpečnosti dalších osob, které se nacházejí v její blízkosti, žádoucí dodržovat vzdálenost těchto osob minimálně jeden až dva metry od místa startování pily. Obdobnou vzdálenost dodržovat při startování křovinořezu. Při práci s křovinořezem se za ohrožený prostor považuje kruhová plocha o poloměru 15 m, nestanoví-li výrobce v návodu k obsluze konkrétního typu křovinořezu jinak. Pokud provádí odvětvování a zkracování skácených stromů řetězovou pilou více zaměstnanců na jednom pracovišti, měli by dodržovat minimální vzájemnou vzdálenost 5 m.

Výše uvedené zásady bezpečné práce se v určitém rozsahu vztahují i na manipulaci dříví ve skladech. Manipulace dříví prováděná pomocí el. řetězové pily, vyžaduje kromě zajištění bezpečného stavu pily také zabezpečení pohyblivých přívodů proti mechanickému poškození (při vedení pohyblivých přívodů přes komunikace v místech, kde přejíždějí mechanizmy, kde je např. šterk nebo jiné ostré předměty, které mohou narušit izolaci, zavěsit pohyblivé přívody v bezpečné výšce nebo je chránit uložením do přejezdového můstku, obložením, případně vedením v trubce odolné proti proražení a nepokládat je do vlhkého prostředí).

3 Rizikové faktory

Povinnost přijímat opatření, která mají za cíl předcházet rizikům, odstraňovat je nebo minimalizovat jejich působení a zároveň pravidelně kontrolovat úroveň bezpečnosti a ochrany zdraví při práci včetně zjišťování a hodnocení rizikových faktorů, vyplývá zaměstnavateli ze zákona. Z toho je zřejmé, že o provedené identifikaci nebezpečí a vyhodnocení rizik, by měl vést záznamy, neboť jsou podkladem k přijetí preventivních opatření, a to i v případě změny pracovních podmínek nebo pracovních postupů a z nich vyplývajících nových rizik. Vzhledem k odlišnosti podmínek jednotlivých pracovišť ovlivňovaných i klimatickými poměry, je zapotřebí v rámci identifikace rizik při práci s přenosnou řetězovou pilou a křovinořezem počítat i s řadou faktorů ovlivňujících bezpečnost práce, které představují určitá nebezpečí a mohou vést ke vzniku úrazu (jako

jsou kluzkost terénu, svažítost, podmáčený terén, zabuřenělá plocha, námraza, vyšší vrstva sněhu, nepřehlednost pracoviště, teplotní poměry - především nízká teplota atd.).
Z rizikových faktorů ohrožujících bezpečnost obsluhy řetězové pily a křovinořezu se jedná především o následující:

- Používání nebezpečných pracovních postupů, nedodržování stanovených pracovních postupů, zákazů práce a zákazu vstupu do ohroženého prostoru.
- Hluk a vibrace přesahující stanovené limity, kdy při dlouhodobém vystavení obsluhy pily a/nebo křovinořezu jejich působení, dochází ke vzniku nemoci z povolání.
- Používání řetězové pily a/nebo křovinořezu v nevyhovujícím technickém stavu, (s chybějícími a/nebo nefunkčními ochrannými kryty a dalšími bezpečnostní prvky, a to zejména používání řetězové pily s chybějící nebo nefunkční brzdou řetězu, zachycovačem roztrženého řetězu, chybějícím krytem řetězky, používání řetězové pily s prokluzující spojkou, kdy dochází k pohybu řetězu i při volnoběhu motoru, s nadměrně zbroušeným řetězem, používání křovinořezu s chybějícím nebo poškozeným ochranným krytem řezného kotouče, s naprasklým řezným kotoučem atd.).
- Řezání vrcholovou částí lišty řetězové pily, které má za následek zpětný vrh a pořezání obsluhy pily.
- Dlouhodobý výkon práce v nevhodné poloze s jednostranným tlakem na břišní část těla a nadměrné zatěžování páteře (při kácení stromů řetězovou pilou a zvedání nadlimitních břemen - ruční nadzvedávání kmenů při odstraňování závěsů, zvedání a přenášení těžších kusů výřezů).
- Vdechování škodlivin obsažených ve výfukových plynech, zejména při práci v prostorech s nedokonalou výměnou vzduchu (např. v hustých stromových porostech, v uzavřených prostorách bez odvětrávání výfukových zplodin apod.).
- Přímý nebo nepřímý dotyk s částmi pod napětím, při práci s el. řetězovou pilou.
- Přímý kontakt s horkými částmi zejména při práci s řetězovou pilou, (včetně popálení při vznícení pohonných hmot, v důsledku nedodržení zásad bezpečné manipulace s nimi).
- Nevyhovující stav povrchu pracoviště, který je příčinou uklouznutí, zakopnutí, s následným úrazem (vlhký, kluzký, nerovný povrch s překážkami, námraza).
- Nepříznivé klimatické podmínky pro výkon práce (silný vítr, déšť, mráz, mlha).
- Pověřování obsluhou řetězové pily a/nebo křovinořezu zaměstnance bez odpovídající kvalifikace (bez zajištění školení a praktického zácviku odpovídajícího činností, které provádějí).
- Pověřování obsluhy řetězové pily nebo křovinořezu prací, při které je na pracovišti osamocena.
- Nepoužívání při práci s řetězovou pilou nebo křovinořezem OOPP a/nebo používání OOPP, které dostatečně nechrání obsluhu těchto zařízení před působením rizik.

Preventivní opatření přijímaná k omezení negativního působení rizikových faktorů spočívají především

1. V odstranění rizik u zdroje

Například ukončením provádění nebezpečné činnosti, pracovního postupu, vyřazením z používání přenosné řetězové pily nebo křovinořezu s nefunkčními ochrannými prvky a el. řetězové pily, která nesplňuje podmínku zabezpečení proti nebezpečnému dotykovému napětí (s možností zasažení obsluhy pily el. proudem) atd.

2. V náhradě (záměně) určitého nebezpečí za jiné, které představuje menší riziko

Nahrazením méně bezpečných technologií a strojních zařízení bezpečnějšími - např. nepoužívání technologie, při které se na jednom pracovišti provádí souběžně několik činností např. kácení, odvětvování, manipulace, soustředování dříví, pokud nelze zajistit, aby nebyly prováděny v ohroženém prostoru, používáním jen přenosných řetězových pil a křovinořezů odpovídajících požadavkům bezpečnostních předpisů, vybavených stanovenými a funkčními ochrannými prvky, používáním nádob na pohonné hmoty omezujících možnost jejich vznícení atd.

3. V úpravě pracovních podmínek a pracovního prostředí

Dodržováním podmínek stanovených pro výkon rizikových prací, omezováním negativního působení hluku a vibrací na obsluhu pily nebo křovinořezu např. snižováním doby jejího vystavení hluku a vibracím zařazením bezpečnostních přestávek do pracovní směny, úpravou pracovních postupů s ohledem na stanovené expoziční doby práce s daným typem řetězové pily nebo křovinořezu k omezení možnosti vzniku nemoci z povolání (nebezpečí vzniku nemoci z povolání se týká většiny používaných řetězových pil se spalovacím motorem a křovinořezů vzhledem k tomu, že nesplňují stanovené limity hluku a vibrací), poskytováním ochranných nápojů zejména v zimním období (pokud jsou nejnižší teploty venkovního vzduchu naměřené v průběhu pracovní doby nižší než 4 °C), vybavením zaměstnanců kvalitními OOPP, které je chrání před riziky a nebrání jim ve výkonu práce, nepoužíváním úkolové mzdy při provádění rizikových prací.

4. V organizaci práce

Stanovením organizačních opatření, která omezují nebo eliminují expozici určitému nebezpečí, a to s ohledem na podmínky daného pracoviště, tj. odlišná organizace práce, pracovní postupy a zajištění bezpečnosti na pracovišti a v jeho okolí musí být stanoveny pro práce s řetězovou pilou při zpracování kalamitního dříví, při zpracování jednotlivých vývrátů přes komunikace, pro práce s řetězovou pilou v blízkosti budov, pro práce prováděné z pracovní plošiny atd., stanovení organizačních opatření pro pracoviště, na kterém pracují zaměstnanci více zaměstnavatelů, kdy je nutné stanovit podmínky vzájemného informování jednotlivých zaměstnavatelů o rizicích, které vyplývají z jimi prováděných činností a o opatřeních přijatých k omezení působení těchto rizik, pověřováním obsluhou přenosné řetězové pily nebo křovinořezu jen vyškolené zaměstnance, zařazováním zaměstnanců k výkonu práce s ohledem na jejich zdravotní stav a schopnosti a pověřováním je prací, při které není obsluha

přenosné řetězové pily nebo křovinořezu na pracovišti osamocena, seznámení obsluhy pily a křovinořezu před zahájením prací se zvláštnostmi daného pracoviště a se způsobem zajištění první pomoci.

Zrušením vyhlášky č. 42/1985 Sb., došlo i ke zrušení v tomto předpise stanovených kontrol řetězových pil. Zaměstnavatel by se proto měl v rámci prevence při provozování řetězových pil se spalovacím motorem a křovinořezů řídit návodem výrobce a stanovit vhodné termíny kontroly a údržby k ověření jejich technického stavu včetně ověření funkčnosti ochranných prvků. Při stanovení termínů kontroly zohlednit i dobu jejich používání. U elektrických řetězových pil vycházet z termínů a rozsahu revizí elektrického ručního náradí stanovených v ČSN 33 1600. Kromě běžné údržby prováděné obsluhou pily musí být oprava a seřízení pily a křovinořezu svěřena odborníkovi kvalifikovanému pro tuto činnost. Provádění kontrol, oprav a revizí elektrické řetězové pily smí provádět jen osoba odborně způsobilá ve smyslu vyhlášky č. 50/1978 Sb., o odborné způsobilosti v elektrotechnice, ve znění pozdějších předpisů (provedení oprav a revizí lze zajistit také cizím subjektem, tj. oprávněnou osobou nebo odbornou firmou). V souvislosti s tím vést záznamy a předepsané doklady o výsledcích kontrol, oprav a revizí přenosné řetězové pily včetně jejího uvedení do provozu a počtu hodin provozu za měsíc.

Jedním z preventivních opatření, ke snížení dopadu pracovního úrazu na zdraví obsluhy řetězové pily a křovinořezu, je také její vybavení obvazovým balíčkem (skupiny pracovníků lékárníčkou) pro případ zranění, včetně poskytnutí prostředků pro přivolání rychlé lékařské pomoci (např. mobilní telefon) a seznámení s místem, kam lze dopravit zraněného pro jeho následný odvoz k lékařskému ošetření. V souladu s požadavkem na prevenci rizik nepověřovat prováděním prací s řetězovou pilou nebo křovinořezem osamocenému zaměstnanci, který vykonává práci během pracovní směny na pracovišti sám a bez zajištění soustavného dohledu, pokud není jeho bezpečnost zajištěna jinak (např. kontrolou v pravidelných 30 minutových časových intervalech). Důsledným vyšetřením příčin a okolností vzniku úrazu, ke kterému došlo při práci s přenosnou řetězovou pilou nebo křovinořezem a přijetím opatření proti opakování pracovních úrazů předcházet takovému mimořádnému událostem. V rámci prevence by měla být přijímána také opatření k omezování ruční manipulace s břemeny (především omezování ručního zvedání a přenášení sortimentů při manipulaci dříví řetězovou pilou).

4 Osobní ochranné pracovní prostředky

Zaměstnavatel je povinen poskytnout svým zaměstnancům OOPP včetně mycích, čistících a dezinfekčních prostředků podle vlastního seznamu, zpracovaného na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce (tj. jiné OOPP bude vyžadovat např. práce s řetězovou pilou při kácení stromů, jiné práce s křovinořezem). Zároveň je povinen udržovat osobní ochranné pracovní prostředky v použitelném stavu a kontrolovat jejich používání. V souvislosti

s tím musí stanovit způsob kontroly jejich používání, údržby, (výměny) a likvidace již nefunkčních OOPP (pro údržbu, skladování a likvidaci již nefunkčních OOPP je vhodné zpracovat interní dokument - směrnici, při likvidaci OOPP respektovat pokyny výrobce). Přidělované OOPP musí být plně funkční. Pokud dojde následkem jejich poškození nebo opotřebením ke ztrátě jejich funkčních vlastností, musí být vyměněny za nové. Zaměstnavatel postupuje při hodnocení rizik pro výběr a použití ochranných pracovních prostředků a při jejich poskytování v souladu se zákoníkem práce a nařízením vlády č. 495/2001 Sb. (ochranné pracovní prostředky je třeba volit tak, aby chránily zaměstnance před riziky vyplývajícími z práce s řetězovou pilou nebo křovinořezem, přitom neohrožovaly jejich zdraví, nebránily jim při výkonu práce, byly přizpůsobeny fyzickým předpokladům jednotlivých zaměstnanců a respektovaly též ergonomické požadavky a zdravotní stav zaměstnanců). V případech, kdy jsou osobní ochranné pracovní prostředky používány více zaměstnanci, musí být učiněna opatření, která zamezí ohrožení přenosnými chorobami (např. jejich dezinfikováním). Současně s vybavením OOPP musí být zaměstnanci seznámeni s jejich používáním a údržbou.

Způsob, podmínky a dobu používání osobních ochranných pracovních prostředků stanoví zaměstnavatel na základě četnosti a závažnosti vyskytujících se rizik, charakteru a druhu práce a pracoviště a s přihlédnutím k vlastnostem těchto ochranných prostředků. Osobní ochranné pracovní prostředky by měly splňovat také požadavky stanovené nařízením vlády č. 21/2003 Sb. V této souvislosti se zaměstnavatel může při volbě ochranných prostředků řídit značkou CE, kterou jsou takovéto OOPP vyrobené v zemích EU označeny. Zároveň by měl vycházet z přílohy č. 2 a č. 3 nařízení vlády č. 495/2001 Sb. (kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čistících a dezinfekčních prostředků), ve kterých je uveden seznam jednotlivých OOPP a seznam prací a činností, které vyžadují poskytování OOPP. Vzhledem k tomu, že se jedná pouze o demonstrativní, nikoli taxativní výčet OOPP v těchto přílohách uvedený, je třeba, pokud se týká vybavení zaměstnanců osobními ochrannými pracovními prostředky, považovat uvedený seznam za minimum, které je zaměstnavatel povinen pro své zaměstnance zajistit.

Práce s přenosnou řetězovou pilou nebo křovinořezem vyžadují vybavení OOPP, které odpovídá danému druhu prováděné činnosti. Například obsluhu řetězové pily je nutné vybavit ochranným oděvem odolným minimálně v přední části kalhot proti proříznutí, dále obuví splňující rovněž podmínku odolnosti proti proříznutí řetězem pily, navíc odolnou i proti propíchnutí, antivibračními pětiprstými nebo alespoň tříprstými rukavicemi s volným palcem a ukazovákem. Proti poranění hlavy pádem předmětu z výšky nebo pádem při uklouznutí, musí být obsluha pily vybavena ochrannou přilbou. Samozřejmě musí být také vybavení obsluhy pily OOPP k ochraně zraku a sluchu, které jsou zpravidla součástí ochranné přilby. Obdobně musí být vybavena obsluha křovinořezu s tím, že se nevyžaduje ochranný oděv odolný proti proříznutí v přední části kalhot. Při vybavování obsluhy řetězové pily se musí přihlídnout k tomu, o jakou práci se jedná (zda o kácení stromů, práci s pilou při úpravě korun stromů nebo běžné krácení dříví, případně též, zda jde jen o výjimečně konanou práci zaměstnancem, který sice splňuje kvalifikační předpoklady, ale nemá praktické zkušenosti a s řetězovou pilou pracuje jen občas).

Nejvíce jsou při práci s řetězovou pilou ohroženy nohy obsluhy pily. Z toho důvodu by kalhoty měly splňovat určité požadavky týkající se provedení ochrany nohou. Jsou stanoveny tři typy provedení ochrany nohou, a to typ A, B, C, lišící se velikostí ochranné plochy. Kalhoty v provedení typu A, B jsou určeny např. pro dřevorubce, kteří jsou vyškoleni pro kácení a zpracování stromů a zabývají se touto činností po převážnou část roku. Přitom kalhoty v provedení typu A jsou pro obsluhu pily pohodlnější z hlediska pohybu po pracovišti. Provedení C zajišťuje nejvyšší bezpečnost obsluhy pily proti pořezání, a to tím, že jak přední, tak i zadní část kalhot je dostatečně zakryta ochrannou plochou. Kalhoty v provedení typu C, by měly být používány pro výjimečné situace, např. pro práce s pilou na stromech, na pracovní plošině, případně pro vybavení osob, které s řetězovou pilou pracují výjimečně a nemají tudíž odpovídající zkušenosti. Tento typ provedení kalhot do určité míry omezuje volnost v pohybu (neposkytuje pohodlí při práci) a proto jej z ergonomického hlediska není vhodné používat pro každodenní práci, kdy se obsluha pily musí během směny pohybovat po pracovišti (např. při kácení stromů v rámci těžby dříví). Kromě označení typu provedení musí být ochranný oděv pro uživatele řetězových pil opatřen dalšími údaji, např. piktogramem v podobě řetězové pily, označením velikosti, pokyny pro praní a čištění včetně upozornění na nesprávné zacházení atd. V návodu k používání ochranného oděvu jsou stanoveny pokyny pro správné použití, pro individuální přizpůsobení, pro opravu součástí oděvu, kritéria pro vyřazení ochranného oděvu atd. Obdobné požadavky jsou stanoveny i na ochranné rukavice a obuv pro obsluhu řetězové pily. Ochranný oděv poskytovaný pro činnosti prováděné ve venkovním prostředí, by měl splňovat podmínku ochrany proti vlhku a chladu. Výše uvedenými informacemi a pokyny by se měl zaměstnavatel při volbě a údržbě OOPP řídit. Při provádění prací s řetězovou pilou z klece pracovní plošiny, je nutné vybavit obsluhu pily kromě stanovených OOPP také jisticími prostředky k ochraně proti pádu z výšky (prostředky osobního zabezpečení).

5 Zdravotní způsobilost

V souladu se zákonným požadavkem, který stanoví, že zaměstnanec nesmí vykonávat práce, jejichž výkon by neodpovídal jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti, musí být zaměstnanec k provádění prací s přenosnou řetězovou pilou a křovinořezem zdravotně způsobilý a s ohledem na rizikovost těchto prací (způsobujících vznik nemoci z povolání), absolvovat následně i předepsané preventivní prohlídky. Bližší podmínky stanoví Směrnice MZ ČSR č. 49/1967 Sb., Věstníku MZ, o posuzování zdravotní způsobilosti k práci, podle které jsou za rizikové považovány práce a pracoviště, na nichž je zvýšené nebezpečí pracovních úrazů, nemocí z povolání, průmyslových

otrav, ohrožení duševního zdraví nebo jiného poškození zdraví. Práce a pracoviště se zvýšeným nebezpečím ohrožení nemocí z povolání, určují orgány hygienické služby z vlastního podnětu nebo na návrh zaměstnavatele.

Zdravotní způsobilost obsluhy řetězové pily a křovinořezu se posuzuje při preventivních vstupních, periodických, mimořádných a výstupních prohlídkách. Vstupní prohlídky se konají vždy před nástupem do práce (převedením na práci). Periodické prohlídky obsluhy řetězové pily a křovinořezu vzhledem k tomu, že práce s nimi spadá do kategorie prací, při nichž dochází ke vzniku nemocí z povolání, se konají jednou za rok. Posuzuje se při nich další zdravotní způsobilost k již vykonávané práci, při zohlednění vývoje zdravotního stavu zaměstnance. Orgán ochrany veřejného zdraví může nařídit provedení mimořádné prohlídky i mimo stanovenou lhůtu, a to v případech, kdy lze v souvislosti se změnou zdravotního stavu nebo změnou chování zaměstnance předpokládat změnu jeho zdravotní způsobilosti k práci s řetězovou pilou nebo křovinořezem. Výstupní prohlídka se provádí při ukončení prací s řetězovou pilou nebo křovinořezem za účelem zjistit, jaký je zdravotní stav zaměstnance při ukončení práce a zhodnotit, zda a v jakém rozsahu došlo při výkonu práce k poškození jeho zdraví. Při převedení zaměstnance na jinou práci by měly být výstupní i vstupní prohlídky provedeny najednou. Kromě povinnosti absolvovat předepsané preventivní prohlídky po dobu práce, může orgán hygienické služby stanovit obsluze přenosné řetězové pily a křovinořezu také povinnost podrobit se preventivním prohlídkám i po ukončení práce (jde-li o takové vlivy pracovního prostředí, které se mohou nepříznivě projevit i po delší době).

Posudek o zdravotní způsobilosti zaměstnance k výkonu dané práce vydává lékař, který provedl vyšetření jeho zdravotního stavu. Posudek lékaře o zdravotní způsobilosti, je pro zaměstnavatele při rozhodování o zařazení zaměstnance na práci s přenosnou řetězovou pilou nebo křovinořezem závazný. Při pověřování svých zaměstnanců prací s řetězovou pilou nebo křovinořezem, je zaměstnavatel rovněž povinen řídit se podmínkami stanovenými v rámci kategorizace prací orgánem ochrany veřejného zdraví. Vzhledem k možnému poškození zdraví, zejména při práci s řetězovou pilou, kdy kromě pracovních úrazů dochází i ke vzniku nemoci z povolání a s tím spojeným finančním výdajům pro zaměstnavatele, by mělo být v jeho zájmu respektovat zdravotní stav zaměstnance, kterého pověřuje prací s řetězovou pilou a zajištění pro něj i předepsaných preventivních prohlídek. Výsledky preventivních prohlídek jsou ale pouze ukazatelem zdravotního stavu obsluhy řetězové pily nebo křovinořezu. K tomu, aby nedocházelo k jeho zhoršování, musí být pro bezpečnou práci zajištěny také odpovídající podmínky (tj. především řádné vyškolení zaměstnanců a jejich vybavení OOPP, stanovení bezpečných pracovních postupů a kontrola jejich dodržování, používání jen takových řetězových pil a křovinořezů, které odpovídají požadavkům předpisů a dodržování dalších výše uvedených zásad bezpečné práce).

6 Související předpisy

- 1) Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- 2) Zákon č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci), ve znění pozdějších předpisů
- 3) Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů
- 4) Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů
- 5) Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy energetických odvětví (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů
- 6) Zákon č. 22/1997 Sb., technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- 7) Nařízení vlády č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí
- 8) Nařízení vlády č. 494/2001 Sb., kterým se stanoví způsob evidence, hlášení a zasílání záznamu o úrazu
- 9) Nařízení vlády č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků
- 10) Nařízení vlády č. 11/2002 Sb., kterým se stanoví vzhled a umístění bezpečnostních značek a zavedení signálů, ve znění nařízení vlády č. 405/2004 Sb.
- 11) Nařízení vlády č. 28/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru
- 12) Nařízení vlády č. 168/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při provozování dopravy dopravními prostředky
- 13) Nařízení vlády č. 21/2003 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na osobní ochranné prostředky
- 14) Nařízení vlády č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí
- 15) Nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění nařízení vlády č. 68/2010 Sb. (účinnost od 1.5.2010)
- 16) Nařízení vlády č. 176/2008 Sb., o technických požadavcích na strojní zařízení
- 17) Vyhláška č. 50/1978 Sb., o odborné způsobilosti v elektrotechnice, ve znění pozdějších předpisů
- 18) Vyhláška č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení, ve znění pozdějších předpisů
- 19) Vyhláška č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru

biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli

- 20) Směrnice MZ ČSR č. 49/1967 Sb., Věstníku MZ, o posuzování zdravotní způsobilosti k práci, ve znění pozdějších předpisů